

дієслів. Десемантизація префіксів від-, при-, про- та роз- у структурі вербальних дієслів конкретної фізичної дії та інтелектуальної діяльності людини – явище нетипове, спорадичне. Поза процесами десемантизації перебувають префікси над-, о-/об-, пере-, перед- та під-. У межах отриманих результатів можна окреслити перспективу подальшого студіювання у цьому напрямку: простеження засобів видотворення в системі багатозначних дієслів та доведення видової неоднорідності вербальних багатозначних дієслів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Городенська К. Г. Словотвірна структура слова / К. Г. Городенська, М. В. Кравченко. – К.: Наук. думка, 1981. – 199 с.
2. Городенська К. Г. Аспектологічні характеристики дієслів руху, переміщення / К. Г. Городенська // Актуальні проблеми граматики: зб. наук. праць. – Кіровоград, 1997. – Вип. 2. – С. 116–119.
3. Городенська К. Г. Видові протиставлення в системі сучасних дієслів / К. Г. Городенська // Слово. Стиль. Норма: зб. наук. праць. – К., 2002. – С. 118–121.
4. Загнітко А. П. Дієслівні категорії в синтагматиці і парадигматиці / А. П. Загнітко. – К.: НМК ВО, 1990. – 132 с.
5. Русанівський В. М. Структура українського дієслова / В. М. Русанівський. – К.: Наук. думка, 1971. – 315 с.

Tetiana Chuban, Tetiana Levchenko

Parameters of grammatical perfectivation of verbs denoting action

The article regards the importance of observing the verb in the process of studying Ukrainian and determines main aspects in investigating perfectivation of Ukrainian verbs. The authors single out and characterize lexical and semantic groups of verbs denoting action in the Ukrainian language, that have certain peculiarities in their collocations with prefixes as elements implementing word-building/grammatical and grammatical functions.

Key words: single-aspectual verbs, bi-aspectual verbs, verbs denoting action, nominal-originated verbs, specific peculiarities.

Наталя Навроцька, Андрій Пузік

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНХОАТИВНИХ ДІЄСЛІВ, ЯКІ ВИРАЖАЮТЬ ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ОСОБИ, У ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТІ

У статті розглянуто семантичні особливості дієслів інхоативної семантики, які виражають психоемоційний стан особи. Подано зіставний аналіз, який проведено на матеріалі дієслів англійської, німецької та української мов. Виявлено, що досліджені інхоативні дієслова виражають різноманітні емоції та комплекси емоцій.

Ключові слова: інхоативна семантика, психоемоційний стан, дієслова, які виражають психоемоційні стани.

Дослідження семантики дієслів, які виражають психоемоційний стан особи, є актуальним у зв'язку з декількома проблемними питаннями. По-перше, виникають труднощі зарахування того чи того дієслова до такого, яке виражає психоемоційний стан особи. По-друге, перша проблема породжує необхідність виявлення можливих семантичних класифікацій, які б урахували та виокремлювали такий семантичний клас дієслів, як психоемоційні. По-третє, відсутність зіставно-порівняльних досліджень семантичних особливостей дієслів, і наявність, переважно, описових робіт також обумовлює актуальність дослідження семантики дієслів, які виражають психоемоційний стан особи, на матеріалі неспоріднених та різноструктурних мов.

Методологія аналізу дієслів, які виражають психоемоційний стан особи в різноструктурних мовах, різниться від методології проведення зіставно-порівняльного дослідження. Проблемам порівняльного аналізу таких вербативів присвячено праці О. В. Селяєва [4], С. В. Смагіної [5], М. П. Фабіан [6]. У процесі дослідження слід урахувувати різні класифікації дієслів. У традиційних класифікаціях вербативів (Дж. Ейтчисон, Дж. Гурфорд, Б. Хізлі, Н. О. Кобріна) виокремлено дві групи – дієслова дії та дієслова стану [1; 8; 9; 10]. У роботі З. Є. Фоміної та праці *Deutsche Verben* згадано дієслова, які виражають психоемоційний стан особи, проте ці наукові дослідження також

мають описовий характер та виконані на матеріалі німецької мови. Отже, актуальність зіставно-порівняльного дослідження семантики дієслів, які виражають психоемоційний стан особи, на матеріалі неспоріднених та різноструктурних мов умотивована тим, що більшість робіт мають переважно описовий характер, предметом дослідження є дієслова, які виражають окремі емоції або комплекси емоцій («ненависть», «кохання», «радість», «каузація смерті» тощо) [4, 5, 6].

Метою дослідження є зіставно-порівняльний аналіз семантичних особливостей інхоативних дієслів, які виражають психоемоційний стан особи, в англійській, німецькій та українській мовах. З огляду на це були поставлені такі завдання: 1) виокремлення семантичного класу інхоативних дієслів, які виражають психоемоційний стан особи в англійській, німецькій та українській мовах, із загального корпусу відібраних дієслів для дослідження; 2) зіставний аналіз семантичних особливостей інхоативних дієслів, які виражають психоемоційний стан особи; 3) виявлення кількісних розбіжностей щодо вираження дієсловами дослідженої семантики емоцій та комплексів емоцій. Як емоційні дієслова (від лат. *emotioverbum*) трактуємо вебативи, що виражають внутрішні стани людини, які не виникають самі собою, а каузовані тією чи тією оцінкою події з боку суб'єкта (напр., укр. *злякатися*, англ. *to enapour* – *закохатися*, нім. *sich erschrecken* – *налякатися*).

Матеріалом дослідження є дієслова української (1680 одиниць), англійської (829 одиниць) та німецької мов (883 одиниці), що виражають психоемоційний стан людини, які були відібрані суцільно з одномовних словників української (Словник сучасної української мови в 11 томах), німецької (Словник сучасної німецької мови в 10 томах) та англійської (Великий Оксфордський словник у 14 томах) мов.

Класифікація дієслів відбувалася не лише за виявленням їхніх тлумачних характеристик. Інхоативні дієслова були виокремлені із загальної кількості досліджених одиниць за допомогою такої формули тлумачення (далі ФТ): «S ситуації починає перебувати в певному емоційному стані...» (як суб'єкт ситуації трактуємо особу або групу осіб, що надає оцінку дійсності, зазнає впливу від наявної дійсності через вживання відповідної вербально вираженої оцінки) (напр., *to flip, to freak; aufbrausen; залютувати*, ФТ: «S починає лютувати, виражати лютість словами або вчинками»). Отже, було виявлено таку кількість інхоативних дієслів серед усіх досліджених вербативів: англійська мова – 51 (6, 15%), німецька мова – 13 (1, 47%), українська мова – 549 (33 %).

Дослідження семантичних особливостей інхоативних дієслів, що виражають психоемоційний стан особи, передовсім, було спрямоване на виявлення емоцій та комплексів емоцій, які вони виражають. За основу взято фундаментальну класифікацію емоцій, створену американським психологом Керолом Ізардом, який виокремлює десять фундаментальних емоцій (радість, інтерес-зацікавлення, гнів, горе-страждання, страх, сум, здивування, презирство, відразу, сором) та інші комплекси емоцій (любов, ненависть) [2, с. 84–88]. Серед інхоативних дієслів було виявлено такі, які виражають емоції. Емоції, які виражають інхоативні дієслова англійської, німецької та української мов представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Емоції, які виражають **інхоативні** дієслова англійської, німецької та української мов.

Емоції	Англ. мова	Нім. мова	Укр. мова	Приклади інхоативних дієслів
Радість	1	0	42	<i>To perk; зажартувати, звеселішати, повеселіти.</i>
Інтерес-зацікавлення	1	0	25	<i>To latch; вабитися, вражатися.</i>
Страх	0	2	27	<i>Sich erschrecken; зажахатися.</i>
Горе-страждання	1	0	28	<i>To suffer; зачахнути, зачучверіти.</i>
Сум	0	0	38	<i>Зажебоніти, похмуритися, присмутитися.</i>
Гнів (злість)	5	1	55/16	<i>To flip; aufbrausen; залютувати.</i>
Вина (провина)	1	0	0	<i>To blush.</i>
Сором	0	3	4	<i>Засоромитися, зняковіти.</i>
Відраза (огида)	1	0	0	<i>To befoul.</i>
Разом	10	6	235	

Як видно з таблиці 1, у трьох досліджуваних мовах, інхоативні дієслова виражають такі емоції, як радість, інтерес-зацікавлення, гнів. Інші емоції виражають лише невелика кількість досліджених інхоативних дієслів. Хоча фундаментальні емоції і вважають міжкультурними феноменами, однак визнають, що соціокультурні фактори відіграють значущу роль в визначенні емоційної експресії. Як доведено, кожна культура має свої особливі «правила вираження» емоцій, їхнє порушення може мати наслідки для особи [2, с. 86]. Носії англійської, німецької та української мов різняться особливостями та колоритом своїх культур.

Дієслова інхоативної семантики української мови виражають такі емоції, як радість, інтерес-зацікавлення, горе-страждання, сум, гнів, вину, сором, огиду. Дієслова, які виражають такий емоційний стан, як **радість** (бажана емоція, хоча і не обов'язково постійно, є швидше побічним продуктом подій та умов, ніж наслідком прямого бажання отримати її [2, с. 85]): *звеселіти*, ФТ: «S стає веселим, веселішає» (*А як коли, то було звеселіємо не знать чого. Веселенько нам, – аж серце трепече!*). Дієслова, які виражають **інтерес-зацікавлення** (у стані зацікавлення в людини підвищується увага, допитливість та захопленість об'єктом інтересу [2, с. 84]): *зацікавлюватися* (*зацікавитися*), ФТ: «S починає виявляти зацікавлення, увагу до кого-, чого-небудь» (*Я зацікавився спортом, як і кожний хлопець на моєму місці, але таланти виявив пізніше, коли працював уже на заводі*). Дієслова, які виражають **страх** (каузується за рахунок швидкого підвищення щільності нервової стимуляції, яка привносить звістку про реальну або уявну небезпеку [2, с. 87]): *зажахатися* (*розм.*), ФТ: «S починає відчувати жах, починає жахатися» (*Зажахались яничари. Хто був живий – пустивсь навтіч*). Дієслова, які виражають **горе-страждання** (коли людина зазнає цю емоцію, вона відчуває самотність, відсутність контактів з людьми, має відчуття жалю до себе [2, с. 85]): *зачучверіти* (*розм.*), ФТ: «S починає ставати слабкішим, стає поганішим» (споганіти-споганітися) (*Зовсім зачучверів він*). Дієслова, які виражають **сум** (коли людина зазнає цю емоцію, вона відчуває самотність, відсутність контактів з людьми, має відчуття жалю до себе через неможливість контакту з кимось [2, с. 85]): *зажурюватися* (*рідко*), ФТ: «S починає перейматися почуттям журби, смутку» (*Оженився, то вже й зажурився. Не женився – не журився*). Дієслова, які виражають **гнів** (енергія людини, яка швидко мобілізує м'язи та викликає відчуття сили, хоробрості та впевненості у собі [2, с. 86]): *забаскаличитися* (*діал.*), ФТ: «S починає виступати проти» (впераетсяся) (*На залициння молодих, забаскаличившись, мовчала*). Дієслова, які виражають **сором** (емоція мотивує бажання сховатися, зникнути [2, с. 87]): *засоромитися* *див. засоромлюватися*, ФТ: «S починає відчувати сором» (*Роман засоромлюється й мовчить: слово «м'ясо» він вимовляє «мнясо»*).

Група дієслів інхоативної семантики англійської мови є меншою за обсягом (51 одиниця) порівняно з українською мовою, проте чисельнішою, ніж у німецькій мові. Англійські інхоативи виражають такі емоції, як, наприклад, **радість**, *to perk – ставати більш веселим*, ФТ: «S ситуації стає більш веселим, активним, зацікавленим чимось», (*She seemed kind of tired, but she perked when Helen came over. – Вона здавалася трохи втомленою, але вона звеселішала, коли прийшла Хелен*), **інтерес-зацікавлення**, *to latch – зацікавитися*, ФТ: «S ситуації стає зацікавленим чимось» (*Don't just latch on to the latest management fads. – Не цікався лише останніми вигадками менеджменту*), **горе-страждання**, *to suffer – страждати*, ФТ: «S ситуації стає поганим через неприємну ситуацію» (*I'm worried and I'm beginning to suffer. – Я хвилююсь та починаю страждати*), **гнів**, *to flip – вибухати*, ФТ: «S ситуації стає раптово дуже злим та незадоволеним» (*I just flipped and started shouting. – Я вибухнув та почав кричати*), **вину** (виникає внаслідок порушення моральних, етичних або релігійних норм [2, с. 88]): наприклад, *to blush – почервоніти*, ФТ: «S ситуації стає червоним від провини, збентеження» (*Kate blushed scarlet. – Кейт почервоніла*).

Дієслова інхоативної семантики, в німецькій мові (13 дієслів) виражають такі емоції, як страх: *sich erschrecken – налякатися, зажахатися*, ФТ: «S ситуації починає відчувати страх» (*Herr Doctor, erschrecken Sie sich nicht. – Доктор, не лякайтеся*); злість виражає дієслово *aufbrausen – гніватися*, ФТ: «S ситуації починає відчувати злість» (*Er fragte sich, wie er denn gestern so gegen den armen Bruder aufbrausen können. – Він нитав себе, як же він вчора міг проти бідного брата вскинути гнівом*); сором виражають дієслова *sich röten – почервоніти, sich erröten – червоніти, почервоніти, durchröten – почервоніти*, ФТ: «S ситуації починає відчувати сором, вкривається рум'янцем».

Отже, було виявлено, що не у всіх трьох мовах дослідження виявляються еквіваленти до дієслів, які виражають психоемоційний стан. Наприклад, серед інхоативних дієслів англійської мови не виявлено такого, яке виражає страх. Річ у тім, що еквівалентами таких дієслів української мови, як *налякатися* та німецької мови *sich erschrecken* в англійській мові є одиниці іншого рівня – словосполучення *to become frightened, to become scared*.

Серед інхоативних дієслів виявлені такі, які виражають комплекси емоцій (складаються із двох-трьох або більше фундаментальних емоцій) [2, с. 89]. Комплекси емоцій, які виражають інхоативні дієслова англійської, німецької та української мов представлено в таблиці 2.

Таблиця 2.

Комплекси емоцій	Англ. мова	Нім. мова	Укр. мова	Приклади інхоативних дієслів
Любов	1	0	35	<i>To enamour; влюбитися, закохатися.</i>
Бажання	0	0	25	<i>Забажати, зволяти.</i>
Втома	7	0	0	<i>To knacker, to sicken.</i>
Нерішучість (емоційна слабкість)/байдужність	0	3	1/77	<i>Verdummen, завагатися.</i>
Жорстокість/негідна поведінка /жадність	1/1	0	1	<i>To coarsen, to relapse; пожадобитися.</i>
Тривожність (збентеження)	9	0	37	<i>To crimson; to darken; забажровіти.</i>
Хорообрість	0	2	21	<i>Sich stärken; Відважитися.</i>
Гідна поведінка	0	0	15	<i>Самозаспокоїтися.</i>
Ненавість	1	0	2	<i>To deepen; ненавидіти.</i>
Врівноваженість	4/8	1/1	50	<i>To calm; sich beruhigen; полюдніти.</i>
Довіра	0	0	8	<i>Ввіряти, ввірятися, заспокоюватися.</i>
Емоційне відчуття	9	0	30	<i>To develop; збуджуватися.</i>
Гордість (пиха)	0	0	12	<i>Зазнаватися, зачванитися.</i>
Разом	41	7	314	

Серед досліджених дієслів української мови інхоативної семантики виявлено такі, що виражають різноманітні комплекси емоцій: 1) гідну (обачливу) поведінку: *берегтися*, ФТ: «S починає обачно сприймати свій стан» (*Прошу тебе, бережися ти і бережи всіх, щоб не слабували*); 2) м'яку поведінку (поліпшення особистісних властивостей): *подобрішати* (док. до *добрішати*), ФТ: «S стає добрішим» (*Онися Степанівна, зачувши гостинця, трошки пом'якішала (пом'якішала), подобрішала і спустила голос нижче на цілу октаву*); 3) хотіння/воління: *забажати* (діал.), ФТ: «S починає хотіти щось», *забагнути* (*забагти*) (=забажати), ФТ: «S починає дуже хотіти щось» (*Який злий мусить бути цей котрий забажє безжурно коштом другого!*); 4) байдужість: *байдужіти*, ФТ: «S стає байдужим» (*Ми часом байдужіли до себе, занушувались.., а він (командир загону) завжди з'являвся до нас свіжий, чистий, бадьорий*); 5) ненавість: *зненавидіти* (рідко *ізненавидіти*) (*перех.*), ФТ: «S починає відчувати ненавість, починає перейматися почуттям ненависті до когось-небудь, чогось-небудь» (*Сама генеральша знала Махамеда. І його зненавиділа, що як приходилось проїздити або проходити повз нього, то вона завжди одверталась й сплювувала*); 6) тривожність: *бентежитися*, ФТ: «S починає перебувати у стані замішання, ніяковіння» (*Серед товаришів він завжди веселий, жартівливий, а це мовчить, бентежитьсь*); 7) хорообрість, наприклад, *відважуватися* (недок.), ФТ: «S починає робити щось, пов'язане з небезпекою» (*Вона була першою у Слободі жінкою, яка відважилася виступити на трибуні*); 8) любов (кохання): *залюбуватися* (=замилуватися), ФТ: «S починає милуватися чимось, кимось» (*Вона мала багато поклонників, але сама не залюбувалася ніколи*); 9) співчуття (добррозичливість): *жаліти*, ФТ: «S починає берегти, оберігати щось» (*Пустився в бійку – чуба не жалій!*); 10) емоційне відчуття: *зазнавати*, ФТ: «S починає відчувати, почувати щось-небудь» (*Я теж зазнала великого розчарування в житті...*); 11) гордість: *закрасувати* (=закрасуватися), ФТ: «S починає красуватися, виділятися своєю красою» (*Чарівничою манною Закрасує він весною*). Дієслово, яке виражає жадність: *пожадобитися* (розм., рідко) (=поласитися), ФТ: «S стає жаль щось» (*Невже вона пожадобилася на громадське добро й забрала (шафи, стільці тощо) на свою квартиру?*).

Інхоативні дієслова англійської мови також виражають комплекси емоцій: 1) любов: *to enamour* – *закохатися*, ФТ: «S ситуації стає закоханим в когось»; 2) втоми: *to sicken* – *ставати хворим*, ФТ:

«S ситуації стає хворим» (*He finally sickened of the endless round of parties and idle conversation. – Він нарешті захворів від нескінченних партій та нерозумних розмов*); 3) негідну поведінку: *to relapse – поводитися погано знов*, ФТ: «S ситуації починає знов поводитися погано» (*Clara soon relapsed into her old ways. – Клара знов стала поводитися погано*); 4) тривогу: *to darken – присмугнутися*, ФТ: «S ситуації стає менш позитивним стосовно чогось» (*As he got drunker, his mood darkened. – Як він п'янішав, він присмугнувся*), *to darken – ставати темним*, ФТ: «S ситуації стає злим, обличчя стає чорним» (*The captain's face darkened as he read. – Обличчя капітана ставало темним, коли він читав*); 5) невдоволення: *to deepen – ставати занепокоєним*, ФТ: «S ситуації стає більш занепокоєним», 6) врівноваженість: *to calm – заспокоюватися*, ФТ: «S ситуації стає спокійним та заспокоюється після нервово збудження, незадоволення» (*She lit a cigarette to calm herself down. – Вона запалила цигарку, що заспокоїлася*), 7) доброзичливість: *to mellow – ставати м'якішим*, ФТ: «S ситуації стає ніжним та більш приємним» (*Paul's certainly mellowed over the years. – Пол, дійсно, став м'якішим через роки*), 8) емоційне відчуття: *to explode – вибухнути*, ФТ: «S ситуації починає виявляти свої почуття (як злість) раптово» (*Paul exploded. 'What has it got to do with you?' he yelled. – Пол вибухнув. «Що треба робити з тобою?» він прокричав*), 9) збентеження: *to blush – почервоніти*, ФТ: «S ситуації стає червоним від збентеження» (*Wilson saw she was watching him and blushed. – Вілсон побачив, що вона дивилася на нього та почервонів*).

Інхоативні дієслова німецької мови також виражають комплекси емоцій. Декілька комплексів не було зафіксовано серед досліджених дієслів англійської та української мови. Мужність виражає дієслово *sich stärken* – підкріплюватися, ставати сильнішим, ФТ: «S ситуації підкріплюється, стає сильнішим, виносливішим» (*Er stärkte sich sehr schnell und sprach weiter. – Він швидко відновив сили та доповідав далі*), *sich schaukeln* – заспокоювати від хитання, ФТ: «S ситуації заспокоюється». Слабкість виражають такі дієслова, як *erblassen* – бліднути, ФТ: «S ситуації стає блідим від переживань, хвилювань», *verkrüppeln* – ставати немічним, ФТ: «S ситуації стає немічним» (*Die Leute verkrüppeln und sterben ab. – Люди ставали немічними та померали*), *verblöden* – ставати дурним, дурнішати, ФТ: «S ситуації стає нерозумним від чогось (від роботи)». Такий психоемоційний комплекс, як доброта виражає дієслово *sich erweichen* – ставати добрішим, лагідним, ФТ: «S ситуації стає добрішим, лагіднішим» (*Sie erweichen sich auch. – Вони також стають лагіднішими*).

Отже, дієслова німецької мови, які були зараховані до категорії інхоативних, виражають як емоції (страх, сором, злість), так і комплекси емоцій (доброта, мужність, слабкість, спокій), хоча вони і виявилися нечисленими. Порівнянню з дієсловами англійської та української мови їхня незначна кількість спричинена етноспецифікою носіїв німецької мови.

У результаті дослідження виявлено, що дієслова інхоативної семантики мають більшу чисельність в українській мові, ніж в англійській та німецькій: серед дієслів української мови виявлено найбільшу кількість інхоативних дієслів – 549 (33%) зафіксовано українських інхоативів; 51 (6, 15%) англійських; 13 (1, 47%) німецьких інхоативів. Дієслова інхоативної семантики української мови виражають різноманітні емоції та комплекси емоцій (радість, інтерес-зацікавлення, горе-страждання, сум, гнів, вину, сором, відразу, любов, бажання, втому, нерішучість, гідну поведінку, доброзичливість, гордість, довіру, емоційне відчуття). Дієслова інхоативної семантики англійської мови виражають також емоції та комплекси емоцій (страх, інтерес-зацікавлення, горе-страждання, гнів, вину, відразу, любов, втому, жорстокість, негідну поведінку, тривожність, урівноваженість, ненависть, емоційне відчуття). Відзначено тенденцію: українському інхоативному дієслову відповідає англійській еквівалент у формі словосполучення, що і пояснює кількісні розбіжності досліджених дієслів у порівнюваних мовах. Дієслова німецької мови, які належать до інхоативних, виражають як емоції (страх, сором, злість), так і комплекси емоцій (доброта, мужність, слабкість, спокій). У подальших розвідках актуальним є порівняння частотності емоцій та комплексів емоцій, які виражають інхоативні дієслова, з емоціями та комплексами емоцій, які виражають есивні та каузативні дієслова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грамматика английского языка : Морфология. Синтаксис / Н. А. Кобринна, Е. А. Корнеева, М. И. Оссовская, К. А. Гузеева. – С.-Петербург : Союз, 1999. – 496 с.
2. Изард К. Эмоции человека / К. Изард. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 440 с.
3. Калиущенко В. Д. Типология отыменных глаголов : Монография / В. Д. Калиущенко. – Донецк, 1994. – 422 с.
4. Селяев А. В. Сопоставительный анализ лингвистических средств выражения положительных и отрицательных эмоций в британском и американском вариантах английского языка: дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : 10.02.04 / А. В. Селяев. – Н.- Новгород, 1995. – 211 с.

5. Смагина С. В. Глаголы удивления в английском и русском языках: дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : 10.02.20 / С. В. Смагина. – Пятигорск, 1996. – 211 с.
6. Фабиан М. П. Структурные аспекты типологического сопоставления лексико-семантических полей (на материале украинского и английского языков) : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : 10.02.20 / М. П. Фабиан. – К., 1988. – 17 с.
7. Фомина З. Е. Эмоционально-оценочная лексика современного немецкого языка: дисс. на соискание уч. степени докт. филол. наук : 10.02.04 / З. Е. Фомина. – М., 1997. – 399 с.
8. Aitchison Jean. Words in the Mind / J. Aitchison. – Oxford : Blackwell, 1987. – Режим доступа к книге : <http://users.ox.ac.uk/~aitchiso/JA-arts.html>
9. Lock Graham. Functional English Grammar/ G. Lock. – Cambridge : Cambridge University Press, 1996. – 296 p.
10. Hurford James R. Semantics : A Course Book / Hurford James R., Heasley Brendan. – Cambridge : Cambridge University Press, 1983. – 293 p.
11. Deutsch kontrastiv: typologisch-vergleichende Untersuchung zur deutsche Grammatik / Heide Wegener. – Tübingen : Stauffenburg-Verl., 1999. – 235 s.
12. Deutsche Verben / Thomas T Ballmer, Waltraud Brennenstuhl. – Tübingen : Narr, 1986. – 413 s.

Natalia Navrotska, Andriy Pouzik

The semantic peculiarities of the inchoative verbs denoting psychoemotional state of a person based on the contrastive analysis

The semantic peculiarities of the inchoative verbs denoting psychoemotional state of a person are regarded in the article. The contrastive analysis based on the English, German and Ukrainian languages is presented. It was revealed that the inchoative verbs denote different emotions and emotional complexes.

Key words: the inchoative semantics, the verbs denoting psychoemotional states.

Галина Весельська

НОВІ ЯВИЩА У ФУНКЦІОНУВАННІ ГРАДАЦІЙНИХ СПОЛУЧНИКІВ

У статті проаналізовано нові явища у функціонуванні градаційних сполучників на матеріалі публіцистичних та художніх творів української мови початку XXI століття, визначено їхні вторинні семантико-синтаксичні сфери.

Ключові слова: градаційні сполучники, семантико-синтаксична функція, транспозиційна семантико-синтаксична сфера, складносурядні речення, функціональні стилі сучасної української літературної мови.

На початку XXI століття спостерігаємо зміни у функціонально-стильовому навантаженні градаційних сполучників, які досі чітко не окреслені в кількісному та якісному вимірах. Вони протиставлені іншим виразникам семантико-синтаксичних відношень у складносурядному та простому ускладненому реченнях, з огляду на що потрібно простежити закономірності в їхньому функціонуванні.

Сполучники сурядності як виразники градаційних семантико-синтаксичних відношень між однорідними членами в простому та між предикативними частинами в складносурядному реченнях стали предметом спеціальних досліджень порівняно недавно [9; 6; 11; 12]. До цього їх аналізували серед єднальних і зіставно-протиставних сполучників [2, с. 501; 13, с. 192; 1, с. 15–21], або як градаційно-єднальні [10, с. 178–179] чи єднально-градаційні [13, с. 161] сполучники.

У нових граматичних студіях названо різну кількість градаційних сполучників. Одні дослідники виокремлюють 11 [14, с. 473], другі – 14 [4, с. 349], треті – 48 [7], а четверті обмежуються лише парними градаційними сполучниками **не тільки... але й, не стільки... скільки, не те щоб... але, хоч і... але** та ін. [3, с. 286]. Дехто з мовознавців речення з парними сполучниками **як... так і, не тільки... а й, не лише... а й, якщо не... то, стільки... скільки** кваліфікує як периферійні між складносурядними і складнопідрядними [5, с. 41].

Функціональне навантаження градаційних сполучників визначають як вираження спеціалізованих градаційних семантико-синтаксичних відношень між однорідними членами речення